

ER IS LEVEN, ER IS LEVEN NA DE DOOD

DE SLAG BIJ DOBOR - HETPALEIS

EVELYNE COUSSENS

Wie in het verleden wel eens zijn buik vol had van suikerzoet jeugdtheater, werd de voorbije seizoenen met een paar bittere happen op z'n wenken bediend. Inne Goris' indringende *Naar Medeia* bleef op het netvlies plakken, Klaas Tindemans' oorlogssprookje *Sleutelveld* riep heftige reacties op en kortgeleden werd het griezelig goede *Nimmermeer* hernomen: Abattoirs eigen kleine nachtmerrie voor achtplussers. Nu sluit een voorstelling uit HETPALEIS aan bij de reeks. *De slag bij Dobor* is een rauw werkstuk over rouw, verkocht als 'elfplus' en getekend: Mieja Hollevoet. Wie zich van haar het grimmige *Assepoester* (2002) en de huiveringwekkende (mooie) Titus Andronicus-bewerking *Zwijnen!* (2007) herinnert, kan vermoeden wat hem wacht. Alleen blijkt de realiteit nog bekljvender dan dat vermoeden.

ALLEN IN ONS EENTJE

Buiten is er een oorlog aan de gang, maar zoals vaak ligt het echte slagveld binnenskamers. *De slag bij Dobor* speelt zich af in een klein familiecircus, geteisterd door oorlog en verwrongen familieverhoudingen. Zelden zag de kleurrijke magie van clowns en dierentemmers er *backstage* zo troosteloos uit als in het zwartgeblakerde decorontwerp van Stef Stessel. Verloren in een landschap van zwart grint, rommel en vuil scharrelt een circushond rond. Een olieton staat te roken, uit de hemel druppelen onophoudelijk stille tranen. Een circus? Het lijkt wel een nucleair rampgebied.

Maakt als eerste zijn entree: de clown (Bas Teeken). Hij coördineert het plaatsen van de evenwichtsbalk, maar dat gebeurt zo stuntelig dat het ding uiteindelijk in ieders weg hangt, storend als een zeurderige hoofdpijn. Die tegendraadse balk is meer dan een scènisch element, hij staat symbool voor de regies van Hollevoet, die nooit *smooth* zijn. Zo maakt ze van de moederfiguur (Carly Wijs) een tirannieke en beenhard wijf. Vier jaar geleden stuurde dit clanhoofd haar jongste zoon naar de oorlog, maar al die tijd heeft de jonge held teken gegeven van leven noch dood. Het wachten van zijn moeder is uitgegroeid tot een fulltime bezigheid. Ze weigert zich te verroeren, zowel fysiek – ter plaatse, halt! – als mentaal, want in haar gedachten is er enkel plaats voor de afwezige. Tot groot verdriet van haar oudste zoon (Jonas Van Geel) die tevergeefs haar liefde zoekt. De dochter (Ariane van Vliet) heeft het ook al niet onder de markt. Op liefde moet zij sowieso niet rekenen, want haar bestaan is het gevolg van een buitenechtelijk slippertje. Daarbij komt dat zij de financiën bestiert en dat die er door het sedentaire bestaan van het circus niet bepaald rooskleurig uitzien.

Twee buitenstaanders vervullen een bijzondere rol. De clown heeft – toeval of niet – het gezelschap vervoegd op het moment dat de jongste zoon verdwenen is. Als enige personage dat zich rechtstreeks tot het publiek richt, fungeert hij als verteller en 'koor'. De ambtenaar (Jorre Vandenbussche), een dubieus mannetje met René Magritte-achtige bolhoed, vertegenwoordigt als leverancier en krantenjongen de enige band die de geïsoleerde familie nog heeft met (nieuws uit) de buitenwereld. Hoewel het grijze mannetje niet te scrupuleus is om de financiële en sociale afhankelijkheid van het circus uit te buiten, kijkt hij tegelijk met kinderlijk enthousiaste blik op naar zijn kleurrijke 'vrienden', ervan dromend deel uit te maken van zo'n hechte gemeenschap.

De ambtenaar heeft het mis. Wie het kluitje familieverhoudingen bekijkt, komt tot de vaststelling dat elk clanlid een *outsider* is. In haar fixatie op die ene, heeft de moeder immers ieder ander uit haar hart gesloten. Van een hechte gemeenschap is geen sprake. Of, zoals de clown snerend zegt: 'Daar zijn we goed in, met z'n allen in ons eentje'.

STILSTAAN IS DOODGAAN

Even diffuus als het scènebeeld lijkt de voorstelling zich aanvankelijk te ontwikkelen. De scènes

volgen elkaar op als ongeleide projectielen, in wezen gebeurt er niets. De personages scharrelen wat rond, er wordt naar eten gezocht, geruzied en vooral: gewacht. De inhoudelijke impasse zet zich door in de theatrale vorm. Maar de fragmentarische opbouw is slechts schijn. Met de aankomst van de langverwachte tijger klitten de scherven waaruit *De slag bij Dobor* is opgebouwd, samen tot een precisiebom.

Eertijds was het dompteursnummer het *moment de gloire* van de stamvader en van z'n jongste oogappel, maar na dood van de een en de verdwijning van de ander ging het nummer over op de oudste zoon, die (bij gebrek aan levend dier) de acrobates potsierlijk voor namaaktijger liet spelen. Nu heeft de ambtenaar voor een nieuwe tijger gezorgd. Hoewel het op z'n zachtst gezegd een mager beestje is, trekt een bijna vergeten opwinding door de artiesten. Plots zindert de scène van gerichte bedrijvigheid – de zeildoeken die grauw aan het plafond bengelden worden opengevouwen, een kleurrijk decor verschijnt, de crew houdt zich paraat. Lang vervlogen vreugde zingt: er wordt eindelijk weer gespeeld, al is het dan voor een lege zaal. Vooral de oudste zoon is in alle staten: dit is zijn kans om te schitteren in het oog van zijn moeder! Vergeefse vreugde. Zij doet niet eens de moeite om naar zijn nummer te komen kijken. Die zoveelste vernedering breekt iets is hem. Er moet iets gebeuren, zo kan het niet verder. Zijn plan is wreed maar doeltreffend. Er wordt een broedermoord gepland, in functie van het voortbestaan van allen. De rest van de familie springt op de kar.

Stilstaan is doodgaan. Wanneer met het overlijdensbericht van haar jongste zoon de rouw is gevallen, daalt er een soort zachtheid neer over de moeder, als een bevrijding. Het circus kan eindelijk opbreken. Met de terugkeer van de beweging is er leven, is er eindelijk leven na de dood. Indringend toont Mieja Hollevoet hoe de dood niet steeds een eindpunt is, maar ook een begin kan markeren. De epiloog laat de regisseur over aan de 'buitenstaanders'. Wanneer de ambtenaar opduikt met het laatste nieuws over de oorlog, is het circus verdwenen. Daarmee ziet de man zijn bestaan terug verzinken in alledaagse grijsheid. Of vindt ook hij de kracht om zich in beweging te zetten? In een bloedmooi beeld verdwijnt hij naar het achterplan, jonglerend met plastic zakjes, z'n dromen tegemoet. Het omega van de voorstelling is voor de clown, die op zijn beurt andere oorden opzoekt. Was deze *compagnon de route* eigenlijk wel een toevallige passant, of toch een ziener?

MÜLLER EN BRECHT

Hapklaar is *De slag bij Dobor* niet. Hollevoet heeft de tekst van de jonge auteur Rian Koopman op scène gezet als een donker, absurd sprookje waarin de weerbarstige bruutheid van Heiner Müller rondwaart. Zowel het expressionistische spel als het abstracte decor vervreemden de toeschouwer op brechtiaanse wijze van het verhaal. De musicalachtige rijmliedjes maken de laatste referentie nog sterker. Net zoals in Brechts *Driestuiveropera* is toonvastheid in *De slag bij Dobor* niet van tel, zelfs niet wenselijk. Muziektheater is dit dan weer niet, daarvoor zijn de compositie en arrangementen van István Hitzelberger te weinig verweven met het maakproces.

Maar ondanks de zwaarte bloeien te midden het grauwe niemandsland van Stef Stessel kleurrijke accenten, waarmee Hollevoet oog en oor verrast. Ze zitten in de zeildoeken, die met hun motief van rode *poppies* naast dood ook nieuw leven symboliseren. In het lied van de 'sterke man' (Bert Haelvoet), die ondanks haar kilte zijn vrouw bemint. In de dans van de plastic zakjes die de ambtenaar laat rondbuitelen in de lucht. Ze verzoenen bij het publiek het bijna intuïtieve verzet tegen de bevroren leegte in *De slag bij Dobor*, en doen dit uiterst fascinerende sprookje ontdooien tot de nodige kwetsbaarheid.

Gezien op 10 februari 2010 in HETPALEIS, Antwerpen.

Info: www.hetpaleis.be

Steunpunt voor de Podiumkunsten, i.s.m. Vlaams-Nederlands Huis deBuren. Lees meer op www.vti.be/kunstkritiek.

De teksten van het Corpus Kunstkritiek vallen onder de licentie [Creative Commons Attribution-Noncommercial-No. Derivative Works 2.0 Belgium](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.0/be/), wat betekent dat de teksten verspreid, maar niet veranderd mogen worden. Elke vorm van verkoop of betalende distributie is apart te onderhandelen, contacteer VTi.